

Jedľa biela

Abies alba

Najčastejšie choroby a škodcovia jedle

Kolektív pracovníkov strediska Lesníckej ochrannárskej služby v Banskej Štiavnici pripravil pre rok 2017 rubriku, v ktorej postupne predstaví 11 drevín, ich najčastejšie sa vyskytujúce škodcov a zároveň spôsob ochrany pred nimi.

Kôrovnica kaukazská.

Lykožrút korunový.

Zastúpenie jedle bielej (*Abies alba* Mill.) v našich lesoch sa za posledných 10 rokov nemení a pohybuje sa približne na úrovni 4 % (Zelená správa). Ešte v roku 1959 bolo jej zastúpenie v našich lesoch 15 % (Randuška, 1959). Výrazný pokles zastúpenia jedle v 50. a 70. rokoch sa pripisoval extrémnemu pôsobeniu exhalátov, holorubom, zmene klímy, pôsobeniu škodcov (najmä obalovača jedľového - *Choristoneura murinana*) a označoval sa pojmom chradnutie jedle. V posledných 10-15 rokoch sa zdravotný stav jedle stabilizoval s náznakmi lokálneho zlepšovania. Viac škodcov a patogénov jedle nájdete aj na www.skodcoviadrevin.sk.

■ Kôrovnica kaukazská

Kôrovnica kaukazská (*Dreyfusia nordmanniana*) nie je pôvodným európskym druhom. Oblasťou jej pôvodného rozšírenia je Kaukaz. Od roku 1840 sa v súvislosti s introdukciou jej hostiteľských rastlín rozšírila do celej Európy. Udomácnila sa aj u nás a pravidelne sa premnožuje na jedli bielej. Príčinou poškodenia je cicanie lariev na ihliciach a vetvičkách. Ihlice sa na nových výhonoch následkom cicania krúčia smerom dolu, žltnú a skracujú sa. Pri silnom výskyte škodcu dorastajú ihlice iba do dĺžky 0,5 – 1 cm. Výhony sú na báze zdurené. Dochádza k znižovaniu ročného prírastku na minimum, postupne k odumieraniu terminálnych a bočných výhonov a nakoniec aj celých stromčekov.

Ochrana

Najvhodnejším spôsobom obrany je aplikácia insekticídov. Zásah insekticídny prípravkom (či už letecký alebo pozemný) sa odporúča vykonať v hustých mladých porastoch až po prerezávke, prípadne po odstránení najviac postihnutých jedincov. K prevencii patrí pestovanie mladých jedlí pod ochranou materského porastu.

■ Lykožrút korunový

Lykožrút korunový *Pityokteines vorontzovi* žije pod kôrou v korunách a na tenších vetvách. Poškodenie možno pomerne ľahko identifikovať na základe prítomnosti požerkov. Ich tvar je ťažko zamieňateľný. Skladá sa z niekoľkých materských chodieb, ktoré prebiehajú pričným smerom. Najčastejšie má požerok podobu veľkého tlačného I. Napadnuté jedle chradnú smerom od vrcholca. U nás na jedli žijú ešte príbuzný lykožrút jedľový (v hrubých kmeňoch) a vzácne aj lykožrút prostredný (v tenších častiach kmeňa).

Ochrana

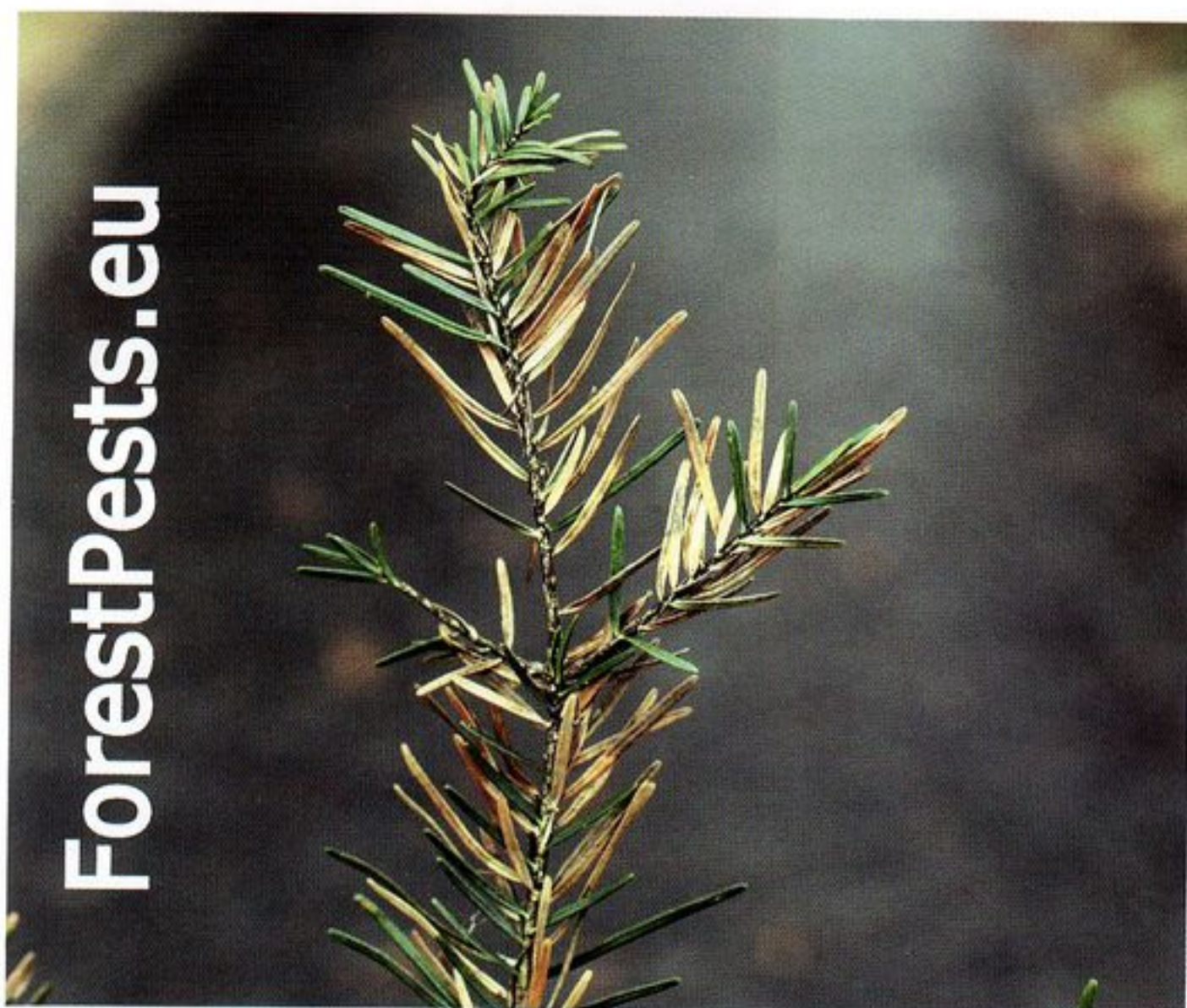
Ochrana spočíva najmä v prevencii. Je potrebné udržiavanie prísnej porastovej hygieny. Pri vykonávaní ťažby na jeseň a na jar je vhodné ponechať zvyšky po ťažbe na hromádach a spáliť (alebo inak asanovať) ich do polovice júna, kedy už sú naletené. Zvyšky po ťažbe vykonanej v lete by sa mali spáliť (asanovať) opäť až po naletení. Je možné klásiť klasické lapáky, pričom sa pripravujú v októbri až novembri zo stredne hrubých kmeňov s dostatočne veľkou korunou.

■ Drvinár hnedý

Drvinár hnedý *Hylecoetus dermestoides* je chrobák s pretiahnutým tvarom tela. Samička kladie vajčká v máji v skupinách v počte 100 ks na odumreté alebo spílené kmeňe alebo na obnažené časti kmeňov stojacich stromov. Larvy vyžierajú v dreve typické chodby, v ktorých sa vyvíja podhubie huby ktorá slúži larvám ako potravný zdroj. Vyskytuje

Drvinár hnedý.

Sypavka jedľová.

Metlovka jedľová.

sa často v starších jedľových porastoch a môže technicky znehodnotiť najkvalitnejšie časti kmeňov. Výletové otvory sú okrúhle.

Ochrana

Znížiť výskyt tohto druhu v starších porastoch jedle je veľmi ťažké. Ak sa druh v porastoch objavuje, je potrebné sa zamerať na ochranu spílených kmeňov, hlavne tých vyššej kvality. Je potrebné čo najskôr takéto kmene, prípadne výrezy, z porastu odstrániť, alebo zakryť napríklad textíliou Storonet. Na skladoch zväziť preventívne ošetrovanie kmeňov vhodným insekticídom.

Sypavka jedľová

Ide o sypavku s názvom *Nematostoma parasiticum* (syn. *Herpotrichia parasitica*), ktorá bola prvýkrát opísaná v južnom Nemecku v r. 1883. Zistená bola aj v Rakúsku, Švajčiarsku, Dánsku, Nórsku, vo Veľkej Británii, ale aj v Japonsku a Severnej Amerike. Na Slovensku bola naposledy zistená v oblasti Vysokých Tatier v jeseni 2014 a v okolí Žiaru nad Hronom v jeseni 2015. Názov ochorenia je v angličtine „White Felt Blight of Abies“, teda „biela plstovitá sypavka jedlí“.

Napadnuté sú ihlice starších ročníkov, aj najmladšieho ročníka! Tieto ihlice sú najprv sivozelené, potom hnedé. Zvyčajne neopadnú, lebo sú k vetvičke pripojené viditeľným mycéliom huby, ktoré je v niektorých prípadoch na báze týchto ihlíc vo forme bieleho hrudkovitého (chumáčikovitého) mycélia. Podkôrne pletivá poškodené nie sú, čo je všeobecný príznak sypavky. Ochorenie sa vyskytuje vo vlhkých polohách, v prehustených mladinách, ale aj v starších porastoch, kde je slabý pohyb vzduchu predovšetkým v horských oblastiach.

Ochrana

Keďže ide o sypavkovité ochorenie, predispozíciou je najmä vlhkosť prostredia. Odporúčame preto znížiť vlhkosť mikroklimy v porastoch napr. prerezávkami. U najviac poškodených stromov orezať napad-

nuté vetvy, prípadne stromy s poškodením väčším ako 75 % vypáliť a spáliť.

Metlovka jedľová

Metlovka jedľová *Melampsorella caryophyllacearum* infikuje kambium jedlí cez kôru mladých vetiev a spôsobuje rakovinové nádory v tvare uzlíkov až hrčíc. Takýto novotvar sa vyvíja aj niekoľko rokov. Ak sú mycéliom infikované púčiky, dochádza k vzniku čarovníka. Ihlice na čarovníku sú hostiteľom écií (kde sa tvoria spóry hrdze), sú žltkasté a kratšie. Na jeseň ihlice opadávajú. Škodlivé pôsobenie je však najmä po infekcii kmeňa a to tým, že tieto zdureniny značne technicky znehodnocujú kvalitu dreva. Z patologického hľadiska sú ďalej vstupnou bránou infekcie drevokazných húb (napr. *Pbellinus bartigii*). Medzihostiteľom hrdze sú byliny z čeľade Caryophyllaceae a z rodu *Stellaria* (hviezdica), *Arenaria* (piesočnica) a *Malachium*.

Ochrana

Stromy s príznakmi napadnutia je potrebné vypáliť, z porastu vyviezť, spracovať na píle a zvyšky spáliť. Ošetrovanie fungicídmi nie je dlhodobé účinné.

Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre projekty: ITMS:26220220109, ITMS:26220120008, ITMS:26220220120 spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Tento článok vznikol tiež vďaka podpore rojektov APVV-0707-12, APVV-14-0567, APVV-15-0531, APVV-15-0348 a projektu „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora – VIPLES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

M. Zúbrik, A. Kunca,
J. Galko, J. Vakula,
R. Leontovyč,
A. Gubka, Ch. Nikolov,
S. Rell
LOS Banská Štiavnica